

BUNURILE ȘI DATORIILE SOȚILOR ÎN LUMINA LEGII NR. 31/1990, REPUBLICATĂ, PRIVIND SOCIETĂȚILE COMERCIALE

Author: Brîndușa LANȚOȘ*

Abstract: *The marriage settlement represents the judicial system of the spouses' estates, that is the totality of the legal provisions that regulate the relations between husband and wife as far as their estates are concerned as well as those which are established between the spouses and the third parties regarding the spouses' estates. The Romanian legal system does not provide, at least for the moment, the principle of the matrimonial agreements. The community of estates is a legal matrimonial system, from which the spouses may not opt through agreements meant to separate their patrimonies, such an agreement being declared invalid by the paragraph 2, art. 30 of the Family Code. Both the common estates and those belonging to each of the spouses may constitute a social contribution for setting up a trade company, as neither the Family Code nor the Law of the trade companies provides any interdiction in this aspect. However, the simultaneous enforcement of the marriage settlement may lead to certain difficulties of interpretation, which are analyzed in this paper.*

Keywords: *Marriage Settlement, Common Estates, Spouses' Estates, Comercial Partnerships.*

JEL Classification: *K22*

1. Considerații introductive

Potrivit regimului matrimonial¹ din dreptul român, soții au două categorii de bunuri:

- a) bunuri comune ambilor soți – categorie care constituie regula în cazul bunurilor dobândite de oricare dintre soți în timpul căsătoriei;
- b) bunuri proprii fiecăruia dintre ei – categorie de excepție, limitativ reglementată de art. 30 și 31 din Codul familiei.

* Lawyer, Mureș Bar.

¹ Regimul matrimonial reprezintă regimul juridic al bunurilor soților, adică totalitatea normelor juridice care reglementează relațiile dintre soți cu privire la bunurile lor și pe cele care se stabilesc între soți și terțele persoane privind bunurile soților.

Viața în comun a soților și creșterea copiilor reprezintă premisele sociale ale instituirii de către legiuitorul român a regimului comunității de bunuri, care reprezintă o masă de bunuri afectată întâmpinării și rezolvării sarcinilor comune ce revin soților în timpul căsătoriei.

Pe de altă parte, legea reglementează și categoria bunurilor proprii ale fiecăruia dintre soți, astfel încât, prin intrarea în căsătorie, nici unul dintre soți să nu-și vadă atinse drepturile pe care le avea asupra bunurilor sale, în favoarea celuilalt soț.

Așadar, regimul matrimonial este prevăzut în vederea desăvârșirii căsătoriei ca uniune personală bazată pe prietenie și afecțiune reciprocă, raporturile patrimoniale dintre soți fiind doar o consecință a relațiilor lor personale.

Dreptul român nu cunoaște, cel puțin deocamdată, principiul convențiilor matrimoniale. Comunitatea de bunuri este un regim matrimonial legal, de la care soții nu pot deroga prin convenții menite să stipuleze separația patrimoniilor acestora. O astfel de convenție este declarată nulă de alin. 2 al art. 30 din Codul familiei.

Atât bunurile comune, cât și bunurile proprii ale fiecăruia dintre soți pot constitui aport social pentru constituirea unei societăți comerciale, nici Codul familiei și nici Legea societăților comerciale neprevăzând vreo interdicție în acest sens. Totuși, aplicarea concomitentă a regimului matrimonial și a prevederilor legislației comerciale pot duce la anumite dificultăți de interpretare, care vor fi analizate în continuare.

2. Bunul comun ca aport social

Soții pot constitui, singuri sau împreună cu alte persoane, oricare dintre societățile comerciale reglementate de Legea nr. 31/1990, republicată²: o societate în nume colectiv, o societate în comandită simplă sau pe acțiuni, o societate cu răspundere limitată sau o societate pe acțiuni.

În oricare dintre aceste situații, soții pot aduce ca aport în societate un bun comun³. Bunul adus ca aport devine proprietatea societății comerciale, în condițiile art. 35 alin. 2 din Legea nr. 31/1990, republicată, iar – corespunzător acestuia – asociatul dobândește un titlu de valoare (“aport social” – la societatea în nume colectiv, “parte socială” – la societatea cu răspundere limitată, “acțiune” – la societățile pe acțiuni).

Este posibilă și frecvent întâlnită în practică și ipoteza în care numai unul dintre cei doi soți devine asociat într-o societate comercială. Și în această situație, soțul poate să aducă un bun comun cu titlu de aport în societate. Dacă este vorba de un bun mobil, se aplică prezumția de mandat tacit reciproc, aducerea bunului ca aport social fiind un act de dispoziție. Dacă bunul este imobil, pentru aducerea lui ca aport în societatea comercială este necesar consimțământul expres al celuilalt soț.

În ipoteza în care cei doi soți constituie o societate în nume colectiv sau o societate cu răspundere limitată, nu se ridică nici un fel de dificultăți, masa bunurilor comune nefiind micșorată, pentru că bunurile dobândite prin activitatea societății comerciale revin sub formă de beneficii în patrimoniul soților, iar – în caz de lichidare a societății – aportul social de asemenea revine în patrimoniul soților asociați, potrivit legislației comerciale în materie de lichidare.

² Publicată în Monitorul Oficial nr. 33 din 19 ianuarie 1998.

³ Aportul în societatea comercială poate fi, și de regulă este, și în bani, precum și în creanțe, iar în unele cazuri, și în muncă.

Dacă numai unul dintre soți dobândește calitatea de asociat într-o societate comercială, de asemenea este posibil ca – în condițiile arătate – să aducă un bun comun ca aport social⁴.

În toate cazurile, contribuția soțului asociat va fi individualizată valoric la data subscripției potrivit valorii bunului comun adus ca aport social. În caz contrar, ar însemna că ar urma să intervină o împărțire a bunurilor comune, pentru a se determina partea ce revine soțului ce urmează să devină asociat, în condițiile în care principalele bunuri ale soților sunt, de regulă, bunuri comune.

În condițiile arătate, un bun comun poate fi adus ca aport social și într-o societate pe acțiuni.

3. Situația titlurilor de valoare

Titlurile de valoare dobândite ca urmare a aducerii unui bun ca aport social într-o societate comercială – aport social, părți sociale sau acțiuni – constituie bunuri mobile, chiar și în cazul când bunul adus cu titlu de aport social este un bun imobil.

La constituirea societăților comerciale, chiar dacă soțul sau soții aduc drept aport social un bun comun, titlul de valoare dobândit constituie bun propriu al unuia dintre soți. O asemenea soluție rezultă din faptul că Legea societăților comerciale nr. 31/1990, republicată dispune ca actul constitutiv, respectiv contractul de societate, trebuie să nominalizeze aportul fiecărui asociat, în numerar sau în alte bunuri, precum și valoarea lor. Având în vedere că aceste dispoziții au caracter de lege specială în raport de Codul familiei, iar *specialia generalibus derogant*, ele se vor aplica cu precădere.

Pe de altă parte însă, *beneficiile* realizate de soțul asociat într-o societate comercială au calitatea de bunuri comune, potrivit art. 30 și 31 din Codul familiei, neexistând nici o dispoziție contrară în această privință.

Aportul social, partea socială sau acțiunea pot aparține mai multor persoane numai *ulterior* constituirii societății comerciale, de pildă în situația când asociatul decedează și are mai mulți moștenitori, iar societatea își poate continua activitatea în condițiile prevăzute în actul constitutiv.

Ne raliem opiniei formulate în doctrină⁵ potrivit căreia este admisibilă o donație sau un legat privind acțiuni în favoarea ambilor soți sau numai în favoarea unuia dintre ei, cu clauza că acțiunile vor deveni bun comun al soților.

Cu toate acestea, este de precizat că – în lumina prevederilor exprese ale Legii societăților comerciale nr. 31/1990, republicată – în raporturile cu societatea comercială numai unul dintre dobânditori – coproprietari ai acțiunilor sau părților sociale (comoștenitori, soți etc.) - va exercita drepturile societare care decurg din titlurile de valoare, ceea ce constituie o dispoziție derogatorie de la prevederile Codului familiei privind administrarea și dispoziția asupra bunurilor comune ale soților.

În concluzie, așa cum s-a precizat în literatura de specialitate⁶, titlurile de valoare dobândite ca urmare a subscrierii unui bun într-o societate comercială constituie bun propriu, dacă se dobândește prin efectul constituirii societății comerciale, și bun comun, dacă se dobândește de către unul dintre soți ulterior constituirii societății.

⁴ În doctrina s-a formulat și opinia contrară, în sensul în care convenția soților, expresă sau tacită, prin care se permite unuia dintre ei să contribuie la formarea capitalului social cu un bun comun ar fi nulă – a se vedea O. Căpățână – *Societățile comerciale*, Editura "Lumina Lex", București, 1991, p. 72.

⁵ A se vedea Ion P. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, Editura "All", București, 1998, p.186.

⁶ A se vedea Ion P. Filipescu, *op.cit.*, p. 168.

Și în privința cesiunii titlului de valoare de către unul dintre soți, trebuie făcută distincția între ipoteza în care titlul de valoare este bun propriu al unuia dintre soți și situația în care acesta este bun comun.

Astfel, în prima ipoteză, cesiunea titlului de valoare se va face în baza dreptului propriu al soțului asociat, pe când în al doilea caz, respectiv dacă titlul de valoare are caracter de bun comun, cesiunea sa se va face în baza prezumției de mandat tacit reciproc, având în vedere că titlul de valoare este un bun mobil. Desigur, soțul neasociat s-ar putea opune la cesiune, iar cesionarul poate fi de bună sau de rea-credință.

Dacă titlul de valoare devine bun comun al soților, prin cesiune sau prin liberalitate făcută ambilor soți, aceștia trebuie să determine care dintre ei urmează să exercite drepturile ce decurg din respectivul titlu de valoare.

În toate cazurile, dividendele încasate în timpul căsătoriei, cu condiția ca titlul de valoare să fie bun comun, devin la rândul lor bunuri comune. Soluția se impune întrucât dividendele urmează regimul juridic al fructelor civile produse de bunurile comune. Dacă, dimpotrivă, titlul de valoare este bun propriu al unuia dintre soți, urmează a se face aceleași distincții ca și în cazul fructelor oricărui alt bun propriu.

4. Datoriile soților asociați într-o societate comercială

Dacă soții au constituit o societate în nume colectiv, ei răspund pentru obligațiile sociale în mod nelimitat și solidar, și cu bunurile lor personale, pe lângă răspunderea cu patrimoniul social al societății comerciale. Nu este însă mai puțin adevărat că răspunderea lor are doar caracter subsidiar, intervenind de-abia dacă a fost urmărită averea societății și aceasta s-a dovedit a fi insuficientă pentru îndeștarea debitorilor societății.

Pentru a detalia regimul juridic al răspunderii soților, trebuie determinată natura juridică a obligațiilor soților, adică trebuie stabilit dacă este vorba de o datorie comună sau o datorie proprie a unuia dintre soți.

În acest scop, trebuie făcută distincția între următoarele ipoteze:

◆ Dacă unul singur dintre soți este asociat într-o societate în nume colectiv, obligația lui de a răspunde pentru operațiunile făcute pe numele și în contul societății, indiferent că această operațiune a fost făcută de soț sau de un alt asociat, este o *datorie proprie*, chiar dacă soțul ar fi adus ca aport la constituirea societății un bun comun. Ordinea în care se angajează răspunderea în această ipoteză este următoarea:

- se răspunde în primul rând cu averea socială (aceasta întrucât răspunderea personală a soțului asociat este una subsidiară);
- dacă se angajează răspunderea personală cu caracter subsidiar, soțul asociat răspunde mai întâi cu bunurile proprii;
- în fine, dacă bunurile proprii ale soțului asociat sunt insuficiente, se vor împărți bunurile comune pentru a determina partea de bunuri proprii ale soțului asociat, bunuri care apoi se vor urmări pentru creanța rămasă neacoperită.

◆ Dacă ambii soți au constituit o societate în nume colectiv, obligația de a răspunde pentru operațiunile încheiate pe numele și în contul societății este o *datorie comună*. Urmează că ordinea în care se angajează răspunderea în această ipoteză este următoarea:

- răspunderea soților este subsidiară față de cea a societății, deci se va răspunde prioritar cu averea socială;
- pentru eventuala obligație rămasă neacoperită se vor urmări bunurile comune ale soților;
- dacă nici în acest fel creanța nu poate fi acoperită integral, se vor urmări și bunurile proprii ale fiecăruia dintre soți, dar urmărirea nu se va divide între soți, întrucât răspunderea lor este solidară.

În concluzie, deși răspunderea în cadrul societății în nume colectiv este una solidară, ordinea de urmărire a bunurilor comune și proprii este obligatorie. Cu alte cuvinte, solidaritatea prezintă interes numai în ipoteza urmăririi efectuate asupra bunurilor proprii ale soților.

În cazul răspunderii soților față de societatea comercială, datoria lor este una comună, astfel încât se vor urmări mai întâi bunurile comune, și doar apoi eventualele bunuri proprii.

5. Concluzii și propuneri de lege ferenda

În practica judiciară se ridică numeroase dificultăți decurgând în principal din necorelarea legislativă dintre prevederile Codului familiei privind regimul matrimonial și prevederile legislației comerciale, care practic nu îngăduie exercitarea drepturilor aferente unui titlu de valoare – aport social, parte socială sau acțiune de către două persoane concomitent, deși este posibil teoretic și practic ca un asemenea titlu să aparțină mai multor persoane, în speță să constituie bun comun al soților.

În opinia noastră, s-ar impune precizări legislative de detaliu, care să înlăture arbitrariul care decurge uneori în practica instanțelor judecătorești din această necoordonare între textele legale.

În condițiile în care unele prevederi ale Codului familiei, elaborat într-o altă etapă istorică, nu mai sunt de actualitate și contravin tendințelor de dezvoltare a relațiilor sociale într-o economie de piață, se impune revizuirea lor inclusiv în materia regimului matrimonial, eventual prin mult discutata admitere în anumite condițiuni a unor convenții matrimoniale care să nuanțeze regimul bunurilor comune și proprii ale soților.

De asemenea, apreciem că ar fi binevenită și o nuanțare a prevederilor legislației comerciale, în sensul reglementării precise a ipotezelor în care asociați într-o societate comercială sunt unul sau ambii soți, cu atât mai mult cu cât o asemenea ipoteză este extrem de frecvent întâlnită în practică.

BIBLIOGRAFIE

1. Ion P. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, Editura "All", București, 1998
2. Octavian Căpățână, *Societățile comerciale*, Editura "Lumina Lex", București, 1991
3. Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale, republicată.